

VANDRINGSSTJÄRNOR, EN SKISS

Andrzej Tichý

Den synliga delen av en berättelse börjar alltid med en stam. Den här berättelsens stam är en resa. En helt vanlig resa. En färd. Att färdas innebär alltid att gränser korsas. Små som stora, synliga som dolda, obetydliga som konsekvensrika.

Här åker en människa tåg över en gräns. Den uniformerade gränsvakten säger *Thank you, madam* när människan visar sitt pass: *Thank you, miss Smith. Miss Kovač. Miss Hadad.*

Människan som här kallas *Hesin, Gowan, Demirci* lägger med bedrägligt lugn tillbaka dokumenten i plastfickan, i handväskan, i resväskan och ser ut genom tågfenstret. Ser de hypnotiserande rörelserna – alla har sett dem, tänker hon: betong, stenar, och räls, stolpar, skyltar och lampor som sveper förbi. De tunga sneda kablarna som skär in i synfältet, rytmiskt, spända på ett sätt som vittnar om ett syfte av något slag, om funktion.

Och sen havet, det färglösa vattnets alla nyanser av blått, det lugna skvalpandets svartblå fläckar – mulna dagars mattor av gråhet och bränningarnas vita skum. Alla har upplevt det där suget, tänker hon, det mångtusenåriga hävandet av begränsningar. All känner till detta, vill hon tänka. Alla vet, hoppas hon.

Hennes resa kan också beskrivas som en odysseé, en episk saga, en roadmovie – något annat än det vardagliga korsandet av en gräns – kanske något att berätta om för barn och barnbarn, för framtidens andra barn, när de vill förstå sina så kallade rötter. Om inte förstå så åtminstone se, om inte se så åtminstone känna, ana, hoppas.

Denna förståelse är ju ingen lätt sak för den som törstar efter sanning och vill komma bortom det skenbara och automatiserade. Hemmablindheten, slentrianen. Och förmodligen blir det inte lättare för dem när de i en oansenlig kartonglåda hittar en gammal dagbok och läser:

”Vem var det som sade sig ha ont i rötterna? Är det banalt, sentimentalt? Jag vet inte ens om jag förstår rotmetaforen. Det förflutna har jag inte under mig, eller bakom mig för den delen, utan inom mig, och det är koncentrerat till övre delen av kroppen, låt oss säga hjärtat, eller lungorna, och uppåt. Ovanför ögonbrynen, i bakhuvudet, strax ovanför öronen – där någonstans har jag detta som också kan beskrivas med ordet rötter. Och visst, ibland gör det ont, men oftast inte, och ibland är det bara tungt, det vill säga: det dras neråt av gravitationen eller utåt, bort från mig, som påverkat av någon annan, för mig osynlig planets gravitationskraft.”

Rötterna ger sig tillkänna. Stammen delar sig. Berättelsen
delar sig i två delar som inte återförenas innan också de
delar sig i två delar som inte heller återförenas
förrän allt är slut.

Det är grundförutsättningen.

Att hon *är* det hon inte är, och att

hon *inte är* det hon är.

Det är dubbelheten,

det är gränslivet –

det är denna berättelses

kluvna kärna.

En person som kallar sig *Schmidt, Fereira, Kuznetsova* sitter på ett tåg som färdas mellan två städer. Tåget kan också beskrivas som en bro, städerna som planeter. Bron kan också beskrivas som en mur. Planeterna som vandringsstjärnor. Eftersom vi betraktar det här från vår egen planet finns det tre planeter, tre vandringsstjärnor. Sen går det fort, från greppbart till oöverskådligt. De flesta kosmologiska epoker är inte ens tillgängliga för något sinne.

Urtid, Stjärnrika eran, Eran av förfall, Svarta hål, Mörka eran.

Men något måste hon hålla fast vid. Tid, rörelse, form och plötsligt en kalender. Romersk, hijra, juliansk. Den 4 februari. Den 24 maj. Den 9 november. 1582. 1753. Den 18 april 1940.

Hon är tre år gammal. Hon är tolv, tretton, femton år gammal. De vuxna kallar henne *Kowalska, Herrero, Kuznets* och ger henne vatten som sipprar fram mellan hennes fingrar. Hon vill dricka men vågar inte. Och snart är det borta.

Glömskan, det outplånliga sipprandet, spänningen mellan stillhet och rörelse: ”Det som hände, det händer, igen och igen.”

Detta är viktigt: En konstruktion som förbinder har alltid en sida som avskiljer, en sida som som fyller kroppen med gränsliv. Med dödsliv, med dödsvärld. Med undantag och ogiltighet – från enkla språkliga missförstånd till djurliknande språklöshet. Därifrån är det långt till rymliga ord som liv och värld, gränsliv och dödsvärld. Då är det alltid någon annan som talar.

Den 4 juni 1964. Ingen här kan förstå hur atomen förhåller sig till ordet. Eller bilden. Men hon samlar på orden och bilderna, rytmerna och melodierna och hon sorterar dem, memorerar dem. Där står hon. I parken, i hamnen, i köpcentret. Och föreställer sig hur hjärnkammaren slår, färglös i mörkret, intelligent, delaktig i fördrivningarna.

Tiden är kristallin här, det vet hon. Fast och hård.

Det finns ett hat som rör sig söderut, österut. Hon i motsatt riktning. Den 10 december 1981 vid en gränsstation. Allt har splittras, ingenting skyddar längre. Hon är vuxen och har svarta missfärgningar under huden, på handlederna, händerna . Det är tidig morgon men hon har redan talat med sin pappa och svarat på hans outtalade fråga:

Jag ska aldrig använda mig av dina minnen.

Hennes bronkialträd blommar och ger frukt, röda sipprande bär över tändernas vithet som är långt ifrån vit. Hennes mammas armar som stammar, i hennes minnen, fingrarna som grenar, bladen ligger redan på marken under henne.

Jag kommer aldrig kunna hantera försvinnandet, tänker hon. Eller arvet, detta att ärva en omöjlighet och sen bära den livet igenom, hårt spänd, från pannan, över hjässan och nacken, över axlar och rygg, rädslorna en plym som sträcker sig uppåt, utåt. Oavsett kompassrosens placering.

Stammarna, grenarna, kvistarna. Träden, gatorna, städerna. Hon minns en vän och konturen av hans adamsäpple, hans långa smala hals. Det är en kväll i juli eller augusti i början av nittioalet. De står utanför centralstationen, han är på väg till Köpenhamn, långt inne i ett bensorus, (som du ler mot mig bakom slöjor av Stesolid, tänker hon). Han ser lycklig och förstörd ut. Danskarna, säger han, de vet hur man lever. Jag hatar Sverige.

Vägbroarnas ovan- och undersidor dubbelexponerade på framtida stjärnhimlar. Hon ser vålnader slira fram mellan husen. Du och jag, tänker hon, mörkret som förenade oss förenar oss inte längre, men våra kroppar kommer aldrig att glömma – hur överkligt det än låter.

Gatorna, gårdarna, gräsmattorna, hur vi glider fram en sommarkväll, så nära till både ömhet och någonting slutgiltigt våldsamt. Men jag är lycklig nu, och du ser åtminstone ut att vara det.

Det är bara ett minne. Nu och här skymmer det och blir natt. Gryningen kommer och hennes ögon klarar inte av att hålla fast synerna. Alla intryck undflyr henne. Det som etsar sig fast kommer inifrån.

Hon vet att hon har fiender och hon vet att hennes fiender har sina planeter, sina gravitationscentra. Och hon har haft sina, men inte längre, nu är det som om hon vore född utanför det kristallina, som vore hon resultatet av en tre månader lång förlossning, en decennielång nedkomst.

Det är som en enorm, plan yta full av mycket små hål.

En person får ett namn, det är aldrig samma namn. Om och om igen, ungefär som vardagen. Mjölk över barnens tänder och hackandet i köket. Det där med basvarorna, stapelvarorna, kryddorna, frukterna (hon beskriver sin barndoms frukter: krusbär – plockade för tidigt, sura, med vit beläggning, vinbär – röda, svarta, kluster av pärlor, jordgubbar – vi sitter på huk i jordgubbslandet och plockar dem en och en, blåser bort eventuell jord och stoppar in i munnen, eller lägger i en hink som vi ger till mormor som sköljer och ansar och lägger i en skål med socker och smetana, körsbär – små och mörkröda, jag fyllde munnen och mosade dem och stod framför spegeln och lät den blodliknande saften rinna ur mungiporna). Hon ser sin kropp när hon blickar ut genom fönstret. Hennes ögon har redan underkastat sig, händerna rör sig inte, händerna är hotfulla, jag är gammal och bortglömd, känner hon, jag saknar röst, men kan tydligt se hur träden lyssnar likgiltigt. Och nu passerar vi bron.

Jag kan inte se någon därute, i det fria.

Det är gryning och de leder in henne i ett litet förhöringsrum, hon minns att någon sagt att det är där själen blir som mest synlig, den hejdar sig på något sätt och blir opak. Det skulle bero på rädslan. Erfarenheter som

öppnar sig. Blomformade spår på huden. Plymer, lövverk, mossa. Träd, träd, träd och så vidare. Såväl insomnandet som uppvaknandet ska följa tydliga linjer även om sådana inte finns. Frågorna ska kännas på huden, varje svar är antingen en nyckel eller en dyrk. I lögnen möts alla till slut. I den goda lögnen, den motiverade, den vitnande, lätta lögnen. Den sanna.

Det här livet har lärt henne att räkna. Det skyddar henne från uniformerna och från hennes egen hjärnas enkelspårighet. Hon låtsas att det är hon som är det ursinniga regnet, att det är hon som är pelarna. Hon bär sitt arv, och det är som att ställa sig på de egna handflatorna och lyfta sig upp. Hon har en kropp och den sover under en fältgrå värme. Försöker intala sig att alla har färdats över en bro, alla har sett en mur, varit osynliga, vidrörda. Alla ska dö. Nödtvånget är ett och evigt. Det är viktigt. Allt detta ska dö.

Hon kommer att röra sig i världen igen, bland dess frukter.

Det är ingen jävla lek det här. Och ändå som ett spel ibland, det gäller att vinna, ta sig fram, samla, hitta vägar, klara av rum efter rum, bana efter bana, boss efter boss.

Och då är det oundvikligt att förvandlas till underhållning. Allt är spel, skådespel. Somliga måste lida för att andra ska kunna engagera sig, bygga en estetik kring lidandets problem, en karriär. Somliga får namn, andra ger dem.

Nu är vi här, förgreningarna har nått en gräns, hon har äntligen glömt alla namn, och så mycket annat. När fantasierna inte har någonstans att ta vägen ger de sig på den vita väggens skrovliga yta. Hon berusar sig på tingen, på att räkna dem. Det ovanligt matta skenet från teven lyser upp tre gestalter som står på knä med knäppta händer och ber om fred. Värmen inuti, inuti livet. Gesterna sipprar fram genom dagen. Okontrollerat tänkande. Tillvaron strömmar fram över golv och möbler.

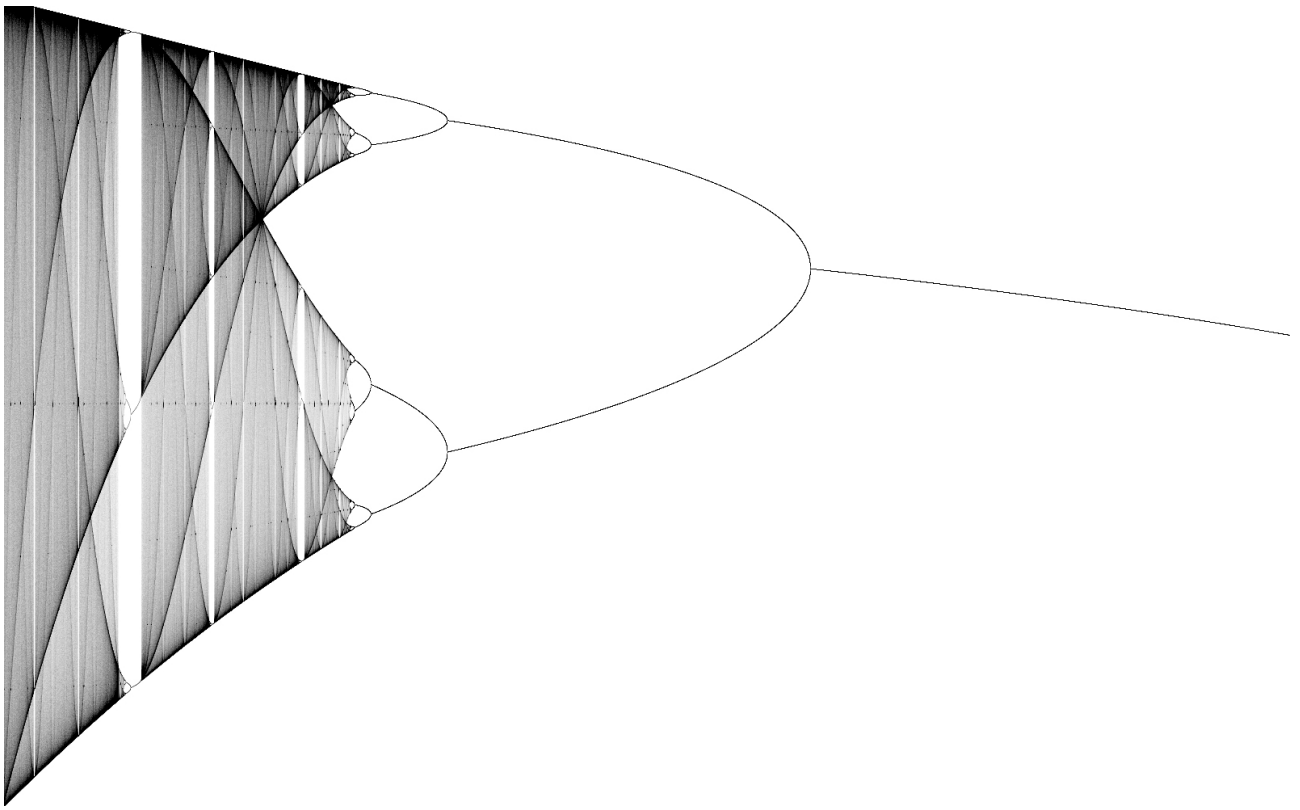
Varför är det så svårt att förstå vad som är heligt här?

Kärnor, grenar, stammar. En sol. Frukter, stenar, frön.

Broarna färdas fortfarande, från vandringsstjärna till planet.

Framför henne en storm, en blomningstid.

”Vi är redan på andra sidan.”

ELVA BERÄTTELSER OM BROBYGGARKONSTEN

Andrzej Tichý

1. Muraren

Min farsa var murare. Alltså, han jobbade inte så mycket som murare, här var han ju mest städare. Men han var utbildad till murare. I hemlandet. Han brukade berätta olika saker om muryrket för mig och mina syskon när vi var små. Han kunde hålla långa utläggningar om tegel och murstenar. Hur långa, breda och djupa de skulle vara beroende på ändamålet. Och han kunde i detalj beskriva olika tekniker för att få till typ hörn och fönster eller olika slags ornament. Särskilt bågar älskade han att prata om. Jag minns det nästan som en sorts sång, hans sätt att säga ord som *stickbåge* och *valvbåge*, *anfangssten*, *kilsten* och *slutsten*, eller fraser som *lansettbågen där hjässa och anfang bildar en perfekt, likbent triangel*, eller *hästskobågens underbara förhållande mellan radie, spännvidd och anfang*. En dag kommer ni kanske att förstå, kunde han säga till oss barn, vilka enorma ansträngningar, intellektuella och fysiska, som har krävts, genom årtusenden, bara för att ni ska kunna gå genom en dörr, öppna ett fönster, eller stå på ett golv. Det är detta, sa han, som är undret i vardagen, förstår ni. Jo, han pratade verkligen så med oss.

Och sen var det murbruket. Vilka ingredienser man skulle ha – han hade några hemliga också som han skulle avslöja när tiden var den rätta, och så hur man blandade till allting för att få rätt konsistens. Men viktigast av allt var hur man skulle hantera mursleven. Rörelserna skulle vara *nonchalanta men exakta*.

”Lätthet och komplexitet är nämligen två sidor av samma sak. Precis som kaos och ordning. Det goda livet. Och ni ska se saker från den ljusa sidan, oavsett hur mörkt det är. Några råd från en simpel, men vis, murare.”

Och vi barn lyssnade och föreställde oss motvilligt hur det skulle vara att stå och lägga en sten på en annan dagarna i ända. Men kanske var det vårt öde att fullfölja det han påbörjat.

”Är det det vårt namn betyder”, frågade jag en gång.

Då ryckte han på axlarna och skrattade.

”Nej, mitt barn. Det betyder smed.”

2. Ordet

Min första, oroliga, tid i det här landet tillbringade jag i ett litet vitt rum med ett stort fönster och örtväxter på fönsterblecket. Det fanns en madrass, ett skrivbord, en stol och en mycket gammal och långsam laptop. För det mesta – om jag inte satt på stolen, vid skrivbordet och försökte skriva på laptopen – låg jag på madrassen och läste böcker och väntade. En bok – den var skriven av en latinamerikansk *eller* en belgisk författare som jag inte kommer ihåg namnet på – handlade på något sätt om ett hus och två sorters människor som bodde i det här huset, eller i den här byn, eller staden, trakten. Den handlade om hur lika de var, trots att de var helt olika. Jag tror det iallafall, jag minns inte handlingen exakt. Och inte titeln heller. I själva verket minns jag så pass lite att jag kanske inte borde ta upp det här överhuvudtaget. Men det finns en liten detalj som jag minns mycket tydligt. Någon gång under läsningen av denna bok var det nämligen så att jag stötte på ett ord som jag aldrig tidigare sett. Ordet var *parallelepiped*. Jag hade ingen aning om vad en parallelepiped var för något och det framgick inte riktigt av sammanhanget i texten. Det fanns ingen ordbok i mitt rum och jag hade ingen uppkoppling heller. Jag minns att jag läste den här passagen med parallelepipeden om och om igen, och jag sa ordet parallelepiped högt för mig själv, och upprepade det som om innebörden på något sätt skulle komma till mig. Jag gav den färger och egenskaper, smyckade den: skicklig parallelepiped, blå parallelepiped, droginducerad parallelepiped, grön parallelepiped, vit, azurblå, violett parallelepiped, rund och gnistrande, varm parallelepiped. Jag skapade ett dokument på den där laptopen, som tog arton minuter att starta upp, och gjorde en lista med alla tänkbara betydelser. En dans? En bro? Ett yrke? Ett psykologiskt fenomen som på något sätt inbegrep telepati, uppenbarelser och barn? Jag visste inte. En dag tog jag mod till mig och frågade en granne, som jag tidigare pratat med i trappuppgången, om han visste vad ordet betydde. Först gjorde han en min som att jag försökte jävlas med honom, men när han förstod att jag menade allvar, att det var viktigt för mig, sa han att han skulle försöka hjälpa mig med mitt problem. Nästa dag knackade det på min dörr. Jag reste mig upp från madrassen och öppnade. Där stod grannen tillsammans med sin fru. De såg väldigt glada ut. Jag kände att jag också sken upp av någon anledning. Kvinnan räckte mig en grön bit gummi – stor som halva min tumme ungefär.

”Parallelepiped”, sa hon bara.

Jag tittade på gummibiten.

”Okej”, sa mannen. ”Hejdå.”

Jag kände mig besviken och lite löjlig.

”Hejdå”, fick jag ur mig. ”Och tack.”

De nickade och gick sin väg. Jag satte mig på stolen och placerade parallelepipederna på skrivbordet intill laptopen. Jag tittade på den och kände hur min oro, mycket långsamt, började dra sig undan.

3. Vargtimmen

Vi är många som tycker om att ligga vakna långt in på småtimmarna och känna hur alla andra sover, hur allt är tyst och stilla och vilar och väntar. Huruvida det är natten som väntar på att dagen ska komma med sitt ljus och sina rörelser, sitt nästan överdrivna fokus på aktivitet, sitt myller, sin kakofoni, eller om det tvärtom är dagen, som för en gångs skull är inaktiv, i vila, och väntar på att natten ska dra sig undan, dra vidare, till andra platser, där andra ligger vakna – det vet vi inte. Men vi vet att vi inte får stanna kvar i det här alltför länge, eftersom risken finns att slöjorna faller från våra inre blickar och vi börjar må dåligt. Så dåligt att vi måste resa oss upp och göra allt vi kan för att hitta något annat än det liv som väntar oss. Det är detta vi ibland kalla *själens mörka natt*.

4. Fåglarna

Två barn står på en balkong och tittar på fåglar. Måsarna kopulerar på hustaket mitt emot och svalorna flyger lågt. Måsarna står på varandra och skriker, svalorna jagar någonting eller flyr från någonting. Barnens kunskaper om fåglars beteende är begränsade eftersom de är barn. De är syskon och de skolkar från skolan som ändå är nerbränd. Systemen har en dartpil som hon stulit, eller kanske bara lånat, av en granne. Dartpilen har en vass spets i ena änden och fyra liksom vingar som också är en flagga. Brodern tycker att det är USAs flagga men systemen tycker att det är Englands.

”Jag vill kasta den på en fågel”, säger hon.

”På en vit eller på en svart”, frågar han.

”Det kvittar mig”, säger hon. ”Det är inte färgen som är det viktiga när man kastar pil på fågel.”

5. Händelsen

Till en början var allt bra, men så småningom inträffade den händelse som vi hädanefter benämnde Händelsen. Vi hanterade Händelsen efter förmåga och allting blev bra igen fast på ett helt nytt sätt. Somliga började till och med påstå att allt faktiskt inte varit bra alls innan Händelsen och att vi i själva verket hade det bättre nu, och att vi därför borde vara tacksamma för Händelsen och hylla den istället för att beklaga oss och slå våra handflator mot pannan och sjunga klagosånger som många av oss gjorde på Händelsens årsdag. Men då menade några att Händelsen inte ens var en händelse, inget hade hänt, allt var bra, bortsett från att en del av oss envisades med att antingen hylla eller beklaga en fullständigt inbillad händelse.

6. Andra sidor

En hatt i Beirut. Moln, skuggor och floder. Bron, muren och avgrunden. Cello i Novgorod. Flickan som sjöng Psalm 13 ackompanjerad av en lätt ostämnd stålsträngad gitarr – *Hur länge ska du dölja ditt ansikte för mig?*

Cembalon hos studenten i Mannheim. Popplar, lindar och ekar. Kastanjer, almar och lönnar. Broar, murar och stängsel. Broar, murar och mark. Fairuz, Vera BÍla. Städer, parker och gator.

Dušan såg ut över motorvägsbroarna och låghusens heta papptak (var det verkligen papp? Har jag bara drömt det?) och formulerade sin vision: *En dag kommer allt detta att rasa samman.*

En främmande sång på en scen.

Alm, hägg och hassel,

lönn, sälg och lind.

En döende art, en smältande is.

Katter, hundar och fåglar.

En dag ska broarna rasa.

Gammal, ren alkoholist.

Då blir jag fågel.

Kvällsbön i skymning och smutsiga händer,
förstrött rullar de en kula hasch mellan fingrarna.

Betongen, natten och färgerna.

Portar, dörrar och trappor.

Dörrar, mattor och soffor.

Vi sitter och ligger på golvet.

Stolar, träbord och plastfat.

Dricksglas, flaskor och händer.

Nätter, stjärnor och allt.

Barnen i sängen i rummet intill och rösten som viskar:

Sov nu, min lilla björn. Vila, du kommer att behöva dina krafter imorgon.

Allting kan vara.

Och mer än allting är.

En dag kommer murarna rasa, sa de.

En gång stod vi där, på andra sidan.

En dag ska vi stå där på andra sidan.

En familj splittrades på grund av kriget. Ett kärleksfullt liv som våldet kvävde. Människan är den enda varelse som kan ta något så enkelt och göra det omöjligt.

En dag kommer de att be oss om hjälp för att komma till andra sidan, och vi kommer att svara dem:

Vänner! Ni står ju redan på andra sidan.

7. Platsen

Där. Ser du där. Precis där. Mellan stenarna och bropelaren. Precis exakt just där. Jag kan inte fatta det. Det går inte att förstå. Just där. Exakt där. Där vid stenarna och där vid pelaren. Precis. Ser du. Där brukade vi bada när jag var liten. Eller när jag var tonåring. Och nu. Jag kan inte fatta det. Det går inte att förstå. Det är omöjligt att begripa. Jag kan verkligen inte fatta det. Då. Och nu. När jag var barn, när jag växte upp. Att vi badade där. Ser du. Exakt. Där mellan pelaren och stenarna. Fast då fanns de inte. Inte pelarna. Inte ens stenarna. Ingenting fanns där. Bara vatten. Och vi. Som badade. Precis där var det. Just där. Det går inte att fatta. Jag förstår inte. Just där. Precis exakt där. Mellan stenarna och bropelaren. Precis där. Ser du där. Där.

8. Uppslagsord

Den 4 augusti 2016, på ett galleri i Berlin, inte långt ifrån Brandenburger Tor, där den gamle fackföreningsledaren Reagan yttrade sitt berömda *Tear down this wall*, blir Schmidt presenterad för två förmögna australiensare, herr och fru Wallace. När han berättar att han bor i Malmö svarar de entusiastisk att Malmö känner de till. Det är där man shoppar när man är i Köpenhamn. De säger att de besökte Köpenhamn några månader tidigare med sin segelbåt. Schmidt som lider av grav tandvärk vid tillfället är inte upplagd för kallprat så han nickar bara artigt och säger något tanklöst om valutakurser och ställer sig sedan framför en text på en av galleriets väggar. Han erfar en svagt svindlande känsla när han försöker läsa texten, ett slags dubbelt in- och utzoomande som får honom att tänka på dolly zoom-scenen i Mathieu Kasowitz film *La Haine*. Schmidt lämnar galleriet, promenerar planlöst, betraktar saker i skyltfönster. Han blundar och hör kaffeskrammel och juiceapparater, buller och ljud, musikfragment; ett sordinerat beat, pop och ljusa soulröster, barnröster. Sen cyklar han hem, tar två värktabletter. På kvällen plockar han fram sin dator och slår upp ordet *fantasi*. Fantasi är förmågan att föreställa sig saker som man inte upplevt {→dagdrömmeri, inbillning, verklighetsflykt}: fantasibild; fantasieggande; fantasifigur; fantasilös; skapande fantasi; ge fantasin fritt spelrum och improvisera. Drömbild.

9. Syskonen

Utdrag ur berättelsen om de föräldralösa siamesiska tvillingarna Aje och Eja: "Alla människor bär på mardrömmar och vålnader. Om dessa inte ryms i den egna kroppen måste man skicka ut dem i världen så att de kan bosätta sig i andra människor. Det är en vanlig uppfattning att det som är normalt är rent och fullkomligt. Barn utan föräldrar är inte normala. Och två syskon som sitter ihop är varken rena eller normala eller fullkomliga. [---] Under uppväxten på barnhemmet förhöll sig Aje och Eja till de andra barnen på samma sätt som barnhemmet förhöll sig till världen utanför. Som ett beklämmande undantag. I världen utanför barnhemmet fanns det barn som hade föräldrar. På barnhemmet fanns det barn som inte satt ihop med sina syskon. Aje och Eja satt ihop och saknade föräldrar. Någon måste alltid vara oren och ofullkomlig och onormal. Det finns rykten som ska spridas och de måste handla om någon. Det finns stenar som ska kastas och det måste finnas någon där som de kan träffa. [---] Det finns saker som varken syns, hörs eller går att hålla i. Det finns saker som håller ihop människan, leder henne från sig själv till sig själv, över osynliga broar, genom hemliga dörrar och dolda sprickor."

10. Arv

I andras ögon var hon förmodligen bara en oansenlig tant. En äldre person som behövde hjälp med dörren eller med kassarna, som inte klarade av att gå uppför trappor och som rörde sig lite för långsamt i korridorer och på smala trottoarer. Förmodligen såg de inte ens hennes ansikte, med frånvarande, lätt insjukna ögon och en hud som knappt förmådde dölja blodomloppets blågrönlila grenar och kvistar. Det de såg – konturerna av en skör liten människa som inte kunde ta hand om sig själv och som inte tillförde särskilt mycket av värde, någonstans – fick dem ibland att tänka på de där gamla ålderstrapporna, ”Från vaggan till graven”, där resan från det infantila till det senila bara var åtta trappsteg lång. Inte sällan skildrades trappan som en bro över livets flod, eller livets träd, där paradisiska varelser ibland vilade sig i skuggan och svalkan.

De fick aldrig se henne som jag såg henne. Sittande tillbakalutad och lugn i sin gamla fåtölj med en kopp te inom räckhåll, händerna knäppta i knäet. Så berättade hon sina historier. Hon, som alltid tagit hand om alla och allt. Äldsta barnet i en syskonskara på fem. Krigstider och svälttider. Hon som överlevt ockupation, diktatur och en tyrannisk make. Var hon bitter, bedrövad, sorgsen, trött? Ja, ibland. Andra gånger full av kraft, tacksamhet och mildhet. Så berättade hon sina historier. Och hon avslutade alltid sina dem med att se på mig med belåten blick och säga:

”Ja, du. Vad ger du mig för den?”

11. Allt

Över oss: en himmel, låga moln, upplysta av en dold sol. Längst bort, ovanför horisontlinjen, en mörk, tät skog. Under den flyter vatten: svart, blått, färglöst, grått. Ljusreflexer, skuggor. Delar av vattnet skymms av tallarnas kronor, svart och grönfleckade brandgula takpannor och en husfasad i gulockra. Ekon av detta gula syns i tallarnas ljusa grenar, krokiga, nedåtböjda, stammen grå, delvis täckt av murgröna. På marken intill, en reva i landskapet och en text, en påminnelse om tusenåriga ansträngningar (att begripa, vara, att göra något):

Apeiron – det gränslöst obegränsade rummet. Det ”gränslösa” i meningen ”det utan yttre gränser, det rumsligt oändliga”, och ”det utan inre gränser”. Begreppet används av den joniske naturfilosofen Anaximandros om det urämne, materiens första tillstånd, som utgörs av en odifferentierad massa av gränslös form och utsträckning som innehåller ALLT i latent och potentiell form, men i fullständig sammansmältning, en ”motsatsernas förening”.

”Tingens ursprung är det gränslösa.”